

Tre grunde til, at folkekirkens højmesse trænger til en opstramning

I januar 2022 besluttede biskopperne at nedsætte en arbejdsgruppe, der arbejder med en ny højmessevejledning til folkekirken. Et forslag har allerede været sendt til høring hos præsteforeningen, selv om offentligheden endnu har til gode at se forslaget.

Det er imidlertid et temmelig perspektivløst forehavende at skrive en ny højmessevejledning til afløsning af den eksisterende.

Sagen er, at selve den kongeligt autoriserede højmesseordning ikke står til debat. Den har fortsat liturgisk og retslig gyldighed. En ny højmessevejledning vil således ikke kunne tilsidesætte de liturgiske anvisninger og retsforskrifter, der er givet med den autoriserede højmesseordning.

For alle folkekirkens andre gudstjenester gælder, at de stort set ikke er undergivet autoriserede forskrifter. Men for den autoriserede højmesse gælder, at den fra centralt hold er reguleret ud i mindste detalje. Præsten skal følge højmesseordningen til punkt og prikke.

Bevares, det er stadig præstens ansvar at vælge ordentlige salmer og at holde en ordentlig prædiken, men den autoriserede alterbog binder præsten til at følge en gudstjenesteforskrift, der på visse punkter svækker gudstjenestens klarhed og liturgiske nerve.

Lad mig nævne tre eksempler på, at højmesseordningen er problematisk:

Ulogisk med læsninger fra alteret

Til hver søn- og helligdag anviser alterbogen tre tekster, hvoraf dog kun evangelieteksten har en helt indlysende funktion. Som bekendt er det evangelieteksten, præsten skal prædike over, og evangelieteksten lyder da også normalt fra prædikestolen som det umiddelbare afsæt for præstens udlægning.

De to andre læsninger lyder derimod normalt fra alteret, hvad der forekommer ulogisk, da alteret efter kirkerummets indretning at dømmes er bønnens sted og ikke forkyndelsens sted.

Hvis læsningerne fra alteret skal tages alvorligt som bidrag til forkyndelsen, hvorfor skal læsningerne så ikke foretages fra prædikestolen og introduceres med nogle ord, der kan gøre teksternes mening tilgængelig for den kirkegænger, som måske ikke er særlig velbevandret i det bibelske univers?

Nogle af kirkegængerne kan måske gribe teksternes mening i flugten. Andre kan ikke. Spørgsmålet er, hvad menighedens fælles gudstjeneste skal med læsninger, som nok kan inspirere præsten i studerekammeret, men som i kirkerummet er uden en samlende opbyggelig funktion?

Kirkebønnen giver ikke mening fra prædikestolen

Ved kirkebønnen lægger den autoriserede højmesseordning op til en ulogisk og signalforvirrende brug af kirkerummet. Kirkebønnen er i princippet hele menighedens kirkebøn, selv om det almindeligvis er præsten, der lægger ord til den.

Men hvad er så den dybere begrundelse for, at præsten almindeligvis beder kirkebønnen stående på prædikestolen? Kirkebønnen er jo ikke forkyndelse henvendt til menigheden, men bøn henvendt til Gud. Det havde været nok så naturligt, om højmesseordningen henviste kirkebønnen til at lyde fra alteret, som er kirkerummets naturlige bedested.

Trosbekendelsen bryder den tematiske sammenhæng

Trosbekendelsens funktion i højmissen er uklar. Tidligere var den apostolske trosbekendelse ikke et obligatorisk led i højmissen. Uvist af hvilken grund blev den gjort obligatorisk i 1992.

Sædvanligvis er trosbekendelsen placeret efter den anden læsning. Spørgsmålet er imidlertid, hvorfor det er magtpåliggende at bekende troen på netop dette sted i gudstjenesten? Er det eksempelvis de ord, som apostlen Paulus skriver til NN menighed, der pludselig giver menigheden en ubændig trang til at bryde ud i en bekendelse af troen på den treenige Gud? Vel næppe så.

Den apostolske trosbekendelse har sin naturlige funktion ved en dåbshandling. Den kunne også godt have en fornuftig funktion som gudstjenestebekendelse – hvis ellers trosbekendelsen var placeret det rigtige sted i gudstjenestens forløb!

Det rigtige sted er i gudstjenestens indledning. Her ville trosbekendelsen kunne fungere som menighedens påmindelse til sig selv om, at det er som døbte mennesker, at man er kommet sammen for at holde gudstjeneste. Som en liturgisk vedgåelse af dåbspagten kunne trosbekendelsen have en troværdig funktion.

At sige eller synge trosbekendelsen løsrevet fra dens mulige liturgiske funktion giver derimod ikke mening. Trosbekendelsen er jo ikke forkyndelse stilet til menigheden. Den er heller ikke bøn stilet til Gud. Det går som smurt at fremføre trosbekendelsen, men den bryder altså ind i den tematiske sammenhæng, der måtte være under opbygning mellem gudstjenestens læsninger, bønner og salmer.

Hvad skal vi med en ny vejledning, når ordningen ikke må ændres?

Med de ovennævnte kritikpunkter (og andre kunne nævnes) er det min påstand, at højmissen ville have godt af en lempelig opstramning. Det ville gavne dens klarhed og liturgiske nerve. En lempelig opstramning vil bestemt ikke ødelægge nogens glæde ved at deltage i folkekirkens højmesse. Tværtimod.

Desværre har biskopperne lagt sig fast på, at de ikke vil røre ved den autoriserede højmesseordning. Biskopperne vil angiveligt styrke fornyelsen af folkekirkens liturgi, men højmissen – folkekirkens liturgiske flagskib – vil de ikke udsætte for den mindste fornyelse.

Ikke desto mindre er en ny højmessevejledning på vej, hvad den så skal tjene til. Fornyelse af højmissen bliver der i hvert fald ikke tale om.